

**Remissvar från Värnamo kommun på utredningen
”Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)”**

Vi ser positivt på att modellen utvärderas och välkomnar alla initiativ till att öka möjligheterna till ett rikt och varierat kulturliv i hela landet.

En rörelse från flernivåstyrning till flernivåsamverkan som involverar kommunerna på ett mer direkt sätt, ser vi som positivt. Detta gäller både på politiker- och tjänstemannanivå. Även verksamheter som får stöd inom modellen behöver ges möjlighet till någon form av en mer direkt dialog med Statens kulturråd, utan att regionen alltid är mellanled.

Förslaget att även vissa kommuner ska få fördela statliga pengar berör i praktiken ytterst få av landet 290 kommuner, varav Värnamo inte är en. Det som är viktigt om så sker, är att de kommuner som i så fall fördelar statliga medel inte gynnas med mer bidragspengar och/eller större inflytande på bekostnad av mindre kommuner.

Vi anser samtidigt att det är viktigt att regionernas roll som samordnande instans kvarstår, något som även kan behöva tydliggöras och stärkas. Vi instämmer i att regionerna har en viktig roll som länk mellan den kommunala och statliga nivån och för att samverka länets kommuner i kulturarbetet. Regionerna förmedlar kunskap, arbetar strategiskt och omvärldsbevakar. Därför behöver regionerna ha kulturutvecklare och strateger/konsulenter anställda. Antalet kulturutvecklare anställda av regionerna har ökat under senare år. Detta har stärkt möjligheterna för inte minst små kommuner att få värdefullt stöd i sitt kulturarbete, samtidigt som det är viktigt att den regionala administrationen inte växer på bekostnad av kulturverksamheterna ute i regionerna.

Det finns dock en problematik i att det är regionerna själva som fördelar statliga medel till sina egna kulturutvecklare i konkurrens med institutioner och fria aktörer ute i länet. Själva misstanken om att den egna administrativa verksamheten skulle kunna gynnas framför andra aktörer i länet är förtroendeskadlig. Det bör därför prövas om det vore en möjlig väg att dela upp de statliga bidragen i två olika potter: en till regionernas avdelningar för kulturutveckling och en till andra aktörer. Då skulle grunden för eventuella misstankar om att den egna verksamheten gynnas undanröjas, samtidigt som

det skulle utgöra en garant mot att regionernas administration växer oproportionerligt mycket på bekostnad av verksamheterna ute i länen.

En risk med att fördela medel mellan regioner utifrån en historisk fördelning, är att historiska orättvisor inte rättas till och att den eventuella snedfördelning som finns konserveras.

Det kan även innebära en risk för att staten inte kan möta upp när regioner i samverkan med berörda kommuner gör utökade satsningar på verksamheter inom kultursamverkansmodellen. Det skulle även kunna riskera att väsentligt försämra möjligheterna för nya aktörer att inkluderas i kultursamverkansmodellen.

För att snedfördelningar ska kunna rättas till och nya satsningar stöttas utan att verksamheter som är etablerade sedan länge drabbas, är det nödvändigt att staten avsätter tillräckligt med resurser till kultursamverkansmodellen. Ett ekonomiskt tillskott skulle ge legitimitet åt eventuella förändringar i modellen, väsentligt underlätta implementeringen och förebygga potentiella konflikter mellan olika aktörer på kulturområdet.

Att införa nya bidragsformer kan vara motiverat och vi instämmer i att bidragen av löpande karaktär kan behöva kompletteras med bidrag som kan fördelas till angelägna projekt och satsningar för en begränsad period. De ofta förhållandevis blygsamma regionala utvecklingsmedel som Kulturrådet fördelar, är avgörande för att verksamheter ska kunna utvecklas, förnyas och våga pröva nya idéer.

Nya bidragsformer får dock inte införas på bekostnad av verksamhetsbidragen. Om den årliga uppräknings av verksamhetsbidragen läggs på nya bidrag eller om uppräknings uteblir av andra orsaker, urholkas verksamhetsbidragen vilket i och med kostnadsökningarna tvingar fram nedskärningar i verksamheterna.

När det gäller kraven på kulturplaner är det viktigaste att den administrativa bördan minskar för kommuner och verksamheter. Den aspekten är överordnad exakt innehåll och utformning. Här skulle längre planperioder kunna vara en del av lösningen, och de kan med fördel samordnas med de regionala utvecklingsstrategierna. Detta kan kompletteras med handlingsplaner och/eller uppdragsbeskrivningar som arbetas fram tillsammans med berörda kommuner och institutioner. Som det är idag hinner en antagen kulturplan knappt börja implementeras innan arbetet med nästa plan inleds. Strategiarbete är viktigt,

men det är inte viktigare än att bedriva kulturverksamhet som kommer regionernas och kommunernas invånare tillgodo.

Vi instämmer i utredningens bedömning att det med nuvarande ordning ofta kan finnas en svag koppling mellan regionernas äskanden och hur medlen sedan i själva verket fördelas till verksamheterna av regionen. Här skulle det behövas en ökad insyn och delaktighet för både kommuner och verksamheter, oavsett hur processen kommer att organiseras framgent.

Bild och form som är ett utpekat område i kultursamverkansmodellen sedan 2018 får endast 1,3 procent av medlen inom kultursamverkansmodellen. Detta är en anmärkningsvärd snedfördelning, som missgynnar de delar av landet som av tradition har sin styrka inom konst och design snarare än inom scenkonst och museiverksamhet. Olika kommuner och regioner har olika styrkor, vilket är en tillgång som behöver understödjas av en mer rättvis fördelning mellan olika konstområden. Därför behöver särskilda satsningar göras på bild- och formområdet. En sådan satsning skulle kunna vara att utse en aktör i varje region som får ett samordnande regionalt ansvar. Det är viktigt att den aktören har tillräcklig kompetens, erfarenhet, nätverk och långsiktig hållbarhet. Ansvaret bör även kopplas ihop med någon form av utställningsverksamhet.

Att slå samman de riktade statsbidragen till kommunerna enligt en schablon kan ge värdefulla administrativa vinster och bidra till att små kommuner som idag avstår från att söka kan ta del av de statliga kulturpengarna i högre utsträckning. Det ska dock tilläggas att Kulturrådets bidrag är förhållandevis enkla att söka och redovisa, varför den administrativa vinsten kanske inte blir så stor som förväntat. Därtill finns det historiska exempel som pekar på att mer permanenta statliga kulturpengar till kommunerna skulle kunna innebära en risk för att vissa kommuner tar det som intäkt för att minska den egna kommunala kulturbudgeten. Det är också viktigt att en sådan reform inte missgynnar kommuner med en offensiv kulturpolitik som aktivt söker olika bidrag och annan extern finansiering. Därför behöver detta mer permanenta stöd kompletteras med någon form av sökbara bidragsformer riktade till kommuner.